

Kapten ja tüürimees

ehf

Juhtumised Maailma merel.

Plus jutustus laevameeste elust.

Wälja annud

M. J. Eisen.

Tallinnas, 1878.

Trükkitud W. Kentmanni kirjadega.

Тенсүри поlest луббатуд. — Таллиннас, 30. Мартси к. 1878.

Esimene päätükk.

J m e l i k l a e w.

„Maxswell,“ ütles kapten Reader oma esimese tüürimehele ja andis pikafilma tema kätte, „waadake ometi seda laewa, mis juba kaks tundi meist põhja pool purjutab; mina ei wõi temast midagi aru saada. See ei ole kauba- ega sõja-laew!“

See mees, kellele nenda böldi, oli umbes wiiekümne aastane; ta wöttis pikafilma ja waatas wäikese, musta tipu poole põhja pool, mis üksnes harjunud film tunda wõis. Peaaegu wiis minutid waatas ta hoolega, pani siis pikafilma käest ära ja waatas pool hirmunud purjude pääle, otsegu tahaks tääda, kust tuul tuleb.

„Mis armate te sest laewast?“ küsis kapten.

„See näitab just meie poole tulewat,“ kostis Maxswell, „ja ma arwan, meie teeme väga hästi, kui me tee päält eest ära minna katsume.“

„Miks pärast?“ küsis Reader. „Arwate seda mererööwlite laewa olewat? Ja kui ka lugu nenda oleks, ei ole meil teda sugugi tarwis karta, sest kas meie „Kullil“ kuus suurtükki ja nelikümmend meest ei ole?“

„Üsna tõsi,“ vastas Maxwell, „aga siiski on parem, kui meie eest ära katsume.“

„Aga ütelge mulle ometi,“ hüüdis Reader, „mikspärast?“

„Et mitte tüli ei tuleks,“ kostis tüürimees.

„Kust teate teie, et see mereröövlite laev on?“ küsis Reader teravaste tema pääle waadates. „Tunnete te ehk seda laewa?“

„Wäga hästi,“ vastas Maxwell, „ma olen temaga korra juba koos olnud ja tahaks teist korda ennast selle eest hoida.“

„Olgu siis,“ ütles Reader, „ma annan „Kulli“ ülemat walitsust kahekümne nelja tunni pääle teie kätte. Katsume selle mõera laewa eest põgeneda, kui teie arwate, et ta kardetaw on.“

Tüürimees tõstis mütsi ja kapten läks ruttuste kajütisje.

Maxwell wöttis uueste pikafilma ja waatas mõderast laewa. Ta nägu oli kahwatanud kui furnul, kui ta pikafilma wiimaks wana paiga pääle pani ja walju häälega hüüdis: „Tõmmake kõik purjud ülesse!“

Suur oli madruste imestlemine, kui nad seda käsku kuulsiwad. Üksnes siis, kui ilm täieste waga ehk hädaoht suur, tõmmatakse kõik purjud ülesse. Täna ei näinud madrused aga kumgiti põhjust olemat. Nad täitsiwad sedamaid käsku ja waatasiwad siis mere pääle, et näha, mis Maxwell pidi kartma. Pea nägisiwad nad ka kaugel laewa, aga mis kartust wõis

see sünnitada? See nähti kaubalaem olevat ja sellel ei olnud nendega midagi tegemist.

Wahel ajal ei lastnud Maxwell võerast laema filmist. Uueste ja uueste waatas ta hirmuga sellele päale. „Kull“ lindas suure kiirusega läbi laenete, aga sest ei olnud tüürimehel veel küll; ta lastis wiimase purju tüki üles tõmmata, et laem ikka rutem edasi jõuaks.

Kui võeras laem tõeste nenda kardetaw oli, kui Maxwell teda pidas, siis ei purjutanud „Kull“ veel mitte karmeste küllalt, sest tund tunnil tuli võeras laem ikka rohkem nähtawale. See oli väga imelik sõiduriist. Kes teda korra näinud oli, ei võinud teda nii kergete enam ära unustada. Laewa kere oli mastide kohta liig wäike; kuskilgi ei olnud luukisid ega muid aukusid näha. Laewa lael ei paistnud inimese hinge, aga ometi purjutas ta väga ruttu edasi.

Wana tüürimees ei pöörnud võera laewa päält enam filma ära. Ta läks iga filmapilguga rahutumaks ja kes ta lähedal oleks olnud, oleks teda kuulnud ütlemat: „Tema on see! Ma ei ole ennast mitte petnud. Jumal aidaku mind! Kui ta meid kätte saab, siis olen ma igaweste kadunud. Poole tunni pärast läheb ilm pimedaks; mõib olla, et ma siis ehk ometi ta eest ära põgeneda saan!“

Maxwellil oli õigus: Ö jõudis, nagu ülepää soemates maades, karmeste kätte. Võeras

laew kadus filmist ja nüüd lastis Maxwell „Kulli“ teisi külge pöördä, et tagaajajat petta, kes wist otse edasi purjutas.

Wanamees õerus rõõmsa meelega käsfi, keelas ära tulefid põlema panna ja tahtis praegu laewa kiirust rehendamä hakata, kui kapten korraga ta juurde tuli.

„Kudas lugu lähäb?“ küfis ta.

„Raheteistkümnne tunni aja sees ei ole meil enam midagi karta,“ wastas Maxwell.

„Arwate te äga, et ta meie kannule jääb?“ küfis Reader.

„Tiigre filmad peawad ka öösel hääste nägema,“ kostis wanamees. „Ma olen ometi kõif teinud, et neid petta. Kui „Basiliff“ pi-meduses ära kadus, lastsin ma oma laewa pahema poole pöördä.“

„Mis?“ küfis kapten. „Teie nimetasite wõerast laewa praegu „Basiliskiks“ tunnete te teda siis nenda selgeste?“

Tüürimees näris mokka ja jäi wait, sest see tegi temale paha meelt, et ta rääkimises nenda ettemaatmata oli olnud. Silmapilgu ootas Reader wastust, siis äga ütles ta kaunis hirmutawa häälega:

„Mina olen teie leiwawanem, Maxwell, ja mul on õigus ja kohus teilt selgemat otsust selle laewa üle päridä, mis meid nenda tähtsal wiisil taga äjab. Kui ma teid mõne kuu aja eest oma teenistusesse wõtfin, usaldasin ma kõif teie hoo-

lefs ja teen ka nüüd veel jeda sama, aga ma nõuan, et teie selle üle selgemat otsust annate, kudas teie selle laewaga tuttavaks saanud olete. Tulge mu järele kajütisje ja kõnnelege. Siin ülewel näitab kõik korral olemat, nenda et teie mõne tunni ära olla wõite."

Maxswell ei wastanud midagi, läks aga kapteni järele ja pea jõudsiwad mõlemad alla kajütisje.

Teine päätükk.

Tüürimehe endine elu.

„Kui ma teile kõik kõnelema pean,“ ütles Maxswell, „siis loodan ma, et teie wahet minu endise ja nüüdse elu wahel teha mõistate ja mind mitte ära ei anna.“

Kapten nikutas pään ja waatas oodates kõneleja otsa.

„Sest saadik on nüüd juba wiisteistkümmend aastat mööda läinud,“ ütles tüürimees juttu alustades, „kui ma Plimmödist Nju = Orliansi purjutada tahtsin. See oli üks sant kahemasiline laew, aga kudas pärast wälja tuli, oli weel sandim ta kapten.“

Meie reisijad saime pääw pääwalt alwemat toitu ja kui meie selle üle nurisime, sai kapten nenda wihaseks, et meie hiljem parem üsna wait olime.

Meie laewa pääl oli üks Sänduitsi saarlane, nimega Hawaii, umbes kahekümne aastane noormees. Ta oli juba hulga aega kottu kaugele ja igatses nüüd alati sinna tagasi minna, kudas temast iga filmapilk näha wõis. Meie saime pea ühe teisega kaunis tuttawaks.

„Master olema kõige parem inimene maailmas,“ ütles ta mulle jägedaste, „aga,“ lisas ta ettevaatlikult juurde, „kapten olema kurjategia.“

Sga furd, kui kapten pahal tujul oli, sai maene saarlane alati lopsusid ja hoopu. Ma kuulsin jägedaste, kudas ta hammuid kiristas, aga siiski kannatas ta vastu rääkimata ülekohust nuhtlust.

Ühel päeval tuli Hawaii minu juurde ja ettevaatlikult ümber waadates küsis ta: „Teadma master, mis laadung laewal olema?“

„Ei, kostsin ma ja waatasin imestledes saarlase pääle.“

See naeratas, tõmmas taskust üht paberi topsu wälja, tegi lahti ja näitas, et liiw ja muld jääs fees oli. „Laewas ei ole mitte niisu ega odre, kudas kuulutadi, waid kõik kotid on liiwa ja mulda täis,“ ütles ta.

„Et kapten kinnitamise jeltsi petta tahtis, sain ma sedamaid aru. Aga, mõtlesin ma, kui ta ta laewaga, kelle nimi „Karoliine“ oli, õnnelikult Nju-Orleani jõuab, siis ei maksja see pettus midagi; tema kelm tahab laewa hukka minna laska ja siis on meie reisijate lugu wäga kirju, weel enam aga, kui ta aru saab, et me tema pettust teame.“

Ma keelasin selle pärast saarlast ära, et ta jelt kellegile midagi kõnelema ei peaks, käskisin teda aga muidu hoolega kapteni järele waadata

ja mulle kohe täada anda, kui see midagi isäralikult teeks.

Hawai läks ära ja nüüd hakkasin ma järele mõtlema, kudas ma kapteni nõuu tühjaks võiks teha.

Reisijate hulgas oli ka üks naesterahwas oma tütreaga. Hirmuga mõtlesin ma selle peale, et need tõeste otsa leiavad, kui kapten laewa hukka laskis minna.

Ja mis pidi meist kõigist saama, kui kapten salaja laewa päält lahkus! Selle pääle ei võinud ma mõteldagi.

Mina olin lesega, kelle nimi Bari oli, ja tema tütreaga kaunis tuttavaks saanud. Ta oli kaunis paks inimene ja võis üksi tütre abiga laewa laele jalutama minna, kudas ta seda hakatuses tegi. Wimaks jättis ta seda aga järele, sest nii pea kui ta laewa laele läks, tuli kapten, kes koguni ta meele vastu oli, ta tütre juurde juttu ajama.

Pääwad läksivad pääwade järele mööda, meie jõudsinme Bahaama saarte ligidale ja kõik rõõmustasivad endid, et hulga aja pärast jälle maad näha sai.

Hawai jutustas mulle wahe ajal, mis ta tähele pannud oli, kapten pidada madrustega sagedaste sala nõuu, kellel wist lugu wäga hästi täada olla.

Ma olin sest saadik palju ette waatlikum. Mu raha oli alati ligi ja ojumise wöö käe pärast.

Ühel öösel ärkasin ma walju hüüdmist ja kärmeid sammusi kuuldes unest üles. Ma kargasin asemelt wälja ja jooksin ülesse. Madrused olivad kõik kangeste töös. Praegu andis kapten käsku suurt paati merde laska, kui ma laewa laele jõudsin.

„Mis on sündinud?“ küsisin ma.

Shandi, nenda oli kapteni nimi, tähendas kalju rinkude pääle, mis meie ees paistsiwad: „Meie oleme kadunud!“ ütles ta.

„Aga teie ei ole, Jumala pärast, reisijaid üles äratanud!“ hüüdsin ma.

„Jätke neid, kus nad on,“ kostis kelm, „ja päästke endid meiega.“

Oleks mul sõjariist käes olnud, ma oleks kapteni kallale läinud, aga õnnetuseks ei olnud mul midagi käe pärast.

„Ma tunnen teie pettust,“ hüüdsin ma. „Teie olete selle mõttega laewa kalju rinkude wahel tüürinud, et ta hukka minema peaks.“

Shandi waatas wihaselt mu pääle, siis aga pööris ennast madruste poole ja käskis neid paati minna, sest „Karoliine“ ots olla pea käes.

„Mehed, kuulge mind!“ hüüdsin ma meele ärahetmisega. „Wõite teie nenda kõwa südamega olla ja waeleid reisijaid surma leida laska. See on pisuke asi neid päästa.“

Ma ei saanud midagi wastust. Mehed waatasiwad hirwitades mu pääle ja läksiwad siis

paati. Korraga hüüdis tüürimees, kes juba paatis oli: „Mõtelge tüdrukule pääle, Shandi!“

Rapten kirus ja tahtis kajütisse minema hakata. Sellamal filmapilgul sai laew hirmsa hoobi, laewa küljed pragisesiwad ja mast läks nagu wilja kõrs katti. Ma langesin maha, olin mõne sekunni uimane, toibusin siis aga jälle ülesse ja waatasin enese ümber. Paat oli juba äärest ära läinud, Shandi oli meeste keskel; meie waesed reisijad olime aga haura äärel.

„Karoliine“ oli pool külite. Ma kuulsin, kuidas wesi laewa sisse tungis. Nüüd tõusiwad mõned reisijad asemelt ülesse ja hüüdsiwad appi. Ma ruttasin emanda Bari kajüti juurde. „Päästke endid!“ hüüdsin ma. „Sumala pärast rutake ülesse!“ lisasin ma juurde, kui ma nägin, et wesi läbi põrmanda pragude tungima hakkas. Waene emand Bari kaebas ja õhtas waljuste.

„Lapsed,“ ütles ta äkiste, „laske mind siia jääda, ma ei wõi teid mitte päästa. Teie armastate üht teist, olge õnnelikud!“

Need sõnad lõikasiwad mul südame. Teeliitsita, see oli tütre nimi, nuttis ja ei tahtnud emast mitte lahkuda. Sellamal filmapilgul hüüdis Hawaii hääl: „Sätma massa ema minu hooleks ja päästma isi tüdart!“

Need sõnad andsiwad mulle julgust. Ruttu hakkasin ma ta ümbert kinni ja tõmmasin teda ülesse. Õnneks sain ma ojumise wöö kätte;

fui ma ülesse jõudsin, sidusin ma seda tema ümber.

Reisijad olivad kõik ehmatanud ja kohkunud. Üks neist, kes ojumise töödd nägi, tahtis seda wõimuslega käest ära kiskuda, ja mul ei jäänud muud nõuu üle, kui teda maha lüüa.

„Karoliine“ langes wahel ajal itka sügavasse. Veel mõned filmapilgud ja ta oli mere põhja kadunud. Ma wiisin Teliitsita laewa äärele ja palusin teda, et ta julgeste sisse hüppaks, kuna ma ise järele minna ja teda aidata lubasin.

Ma hakkasin ise ta ümbert finni, sest et temal seda julgust ei näitnud olemat ja wiskas fin teda ojumise tööga meresse. Ta tõstis walju kisa ja kadus mu filmade eest laenete sisse. Nii pea hüppasin ma ka järele ja katsusin, et allawajuwast „Karoliinest“ eemale saaks. Pea tuli Teliitsita ojumise tööga jälle weest wälja. Ma läksin ta juurde ja ojusin temaga ühes edasi.

Waewalt olime meie umbes sada jalga „Karoliinest“ kaugel, kui wali häda hüüdmine kuulutas, et ta põhja wajunud oli. Ma ei julgenud mitte enese taha waadata, waid wõtsin kõik jõudu kokku, et ühe suure kalju juurde saaks, kelle ots koidu punal läikima hakkas. Weerand tunni pärast jõudsin ma ka tõeste õnnelikult Teliitsaga kalju otsa.

Nüüd wõisime meie ometi natuke wiimaste

tundide wäsimust ja hirmu wälja puhkada. Nii wäga kui ma waatafin ei näinud ma Hawaist ja emand Barist ometi midagi. Teliitsita istus mõttes ja waatas laenetesse, kuna mina igasse külge waatafin, kas keegi pääle meite ennast päästnud ei ole.

Korraga kõlasiwad hääled mu kõrwa. Paat, mis meid maha jätnud oli, purjutas kaljude takka sinna poole, kus „Karaliine“ põhja wajanud oli.

Need kurjategijad tahawad weel midagi päästa, ümisesin ma isieneses ja palusin Teliitsitat kalju nurga taha warjule minna.

„Oh,“ hüüdis ta, „nad wõiwad ehk minu ema päästa. Palume parem neid, et nad seda teewad.“

Ma ei wõinud temale mitte ütelda, et ta ema, kas ehk juba päästetud ehk ammu upunud on, ma ei wõinud temale seda kardetawat lugu, kui ta kapteni kätte langes, täada anda, ma ei tohtinud, seda nägin ma ta paluwaiist filmist, wastu rääkida ja hüüdsin selle pärast appi.

Meie hüüdmist kuuldi sedamaid ja sõuti meie poole. Ma nägin kapteni filmi wälkuwat ja kohkusin selle pärast ära. Oma imestlemiseks nägin ma Hawait, seda ma upunud arwasin olemat, teiste madruste hulgas. Ta katsus filmi Teliitsita eest kõrwale pöörda, mis mulle tunnistust andis, et emand Bari enam elusate kirjas ei olnud.

„Jumala eest,“ hüüdis Shandi kaljule tulles, „teie olete osaw ojuja, sest teie olete ka seda naesterahwast päästnud!“

„Päästke mu ema,“ palus Deliitsita, „oh päästke teda waest!“

Kapten naeratas pilgates ja ütles: „Meie tahame katsuda, armas laps!“

„Ma tahan teid igaweste tänada,“ hüüdis waene tüdruk.

„Saame näha, kostis kelm. Nende sõnadega tõukas ta paadi meresse ja käs kis madrusid emand Barit otsima minna. Madrussed kuulsiwad sõna ja kapten üksi jäi kaljule. Ta korjas kaljult mõned puud kokku, tegi tuld ja käs kis meid endid sinna soendama ja riideid kuuwatama tulla.

Tunni aja pärast tuliwad madrussed tagasi. Nad oliwad mittu pisukest „Karoliine“ asja leidnud, aga emad Bari kuskilgi näinud. Shandi katsus õnnetumat tüdrukut trööstida.

„Üksford peame meie ifka surema,“ ütles ta, „mis see teeb, kui see warem ehk hiljem sünnib. Meie peame selle pärast nenda kaua elust magu tundma kui see lähab.“

Deliitsita waatas kõneleja otsa ja jäi wait. Ma ei läinud filmapilgukski ta juurest ära.

Teisel homikul säadis Shandi paati pikema mere tee vastu walmis ja lubas kohe jälle tagasi tulla, kui „Karoliine“ eest raha temale wälja maksetud ja ta uut laewa leidnud on.

Ta jättis kolm madrust minu juurde ja läks siis merele. Tal oli asja küll mind maha jätta, sest minu tunnistus „Karoliine“ kauba üle ei oleks teda mitte üksnes rahast ilma jätnud, vaid teda ka weel wangi torni saatnud.

Wäike kalju koobas, mis põhja pool saarekese pääl oli, sai nenda sisse säetud, et me te-
mas elada wõisime. Madrused püüdsiwad suu-
remalt osalt kalu ja otsisiwad laewa tükka üles,
mis wee woolamine kalju äärde tõi. Kalju
pragude wahel oli rohkestest lindude mune, mis
meie toiduks tarwitasime ja nenda elasime meie
mitu nädalit rahulikult.

Ühel pääwal nägin ma forraga ühe juure
laewa mis meie saarekese lähedul ankrus oli.
Mu süda wärises rõõmu pärast, sest nüüd mõt-
lesin ma, et meie pääsnud oleme, aga kudas es-
matastin ma, kui ma pea nägin, et ma ennast
petnud olin. Shandi oli tagasi tulnud. Üks
paat tuli meie saarekese juurde. Kapten tuli
kaljule ja teretas madrusfid rõõmsa naeratami-
sega.

„Meil on õnn olnud,“ ütles ta, „meie oleme
raha kohe laewa eest kätte saanud ja lähame
hoome uue ostetud laewaga „Basiliskiga“ jälle
merele. See kord on meil musta eebeni puu-
dega kauplemist; mu käest on enam kui tuhat
tellitud.“

Kui ta mind nägi, küsis ta, kas ma saare
pääle jääda ehk „Basiliski“ pääle teenistusesse

heita tahta. Kui ma kõnelesin, et ma Teliitsita juurde nenda kauaks jääda tahan, kurni mõni teine laew meid pääle wõtab, kostis ta, et tema ka Teliitsitale laewa pääle ruumi annab.

Ma olin küll väga wihane, aga mul ei jäänud muud nõuu üle, kui ütlesin, et ma uue laewa pääle teenistusesse heita tahan. Madrused õiskasiwad, Shandi aga tegi pika nägu; ta oli wist ootanud, et ma saarele jääks, ka wõis ta wist seda poolest saadik aimada, mikspärast ma madruste hulgas teenida tahtsin.

Tunni aja pärast olime me juba „Basiliski“ pääle jõudnud. Ilmaasjata otsisin ma Hawaii taga. Ta olla, kõnelesiwad mulle mu uued seltsimehed, ennast teenistusest lahti wõtnud ja minna Sänduitsii saartele tagasi.

Et ennast uute seltsimeeste sõbraks teha, katsusin ma kõigest jõuust teenistuses agar olla. Sääal juures waatasin ma alati walwsalt Teliitsita pääle. Kes wäikses kajütis ees laewa lael oli. Shandi, kes sedda nägi, kudas ma ikka rohkem madruste sõbraks sain, ei julgenud esiotsa oma nõuuga wälja tulla ja selle pärast läksin ma temale ette.

Kui ühel päawal kõik koos oliwad, astusin ma Teliitsitat käest finni hoides nende hulka ja kuulutasin nendele, et ma neile siin oma pruuti ette saen, kellega ma ennast, nii pea kui maale jõuame, laulatada lasen.

Kõik õiskasiwad, isfiäranis siis, kui ma

neile kuulutasin, et ma sellegi poolest nende juurde jään. Shandi viha oli otsata suur. Ohk ta küll kapten oli, ei mõinud ta ometi midagi teha, sest laewa pääl oli waba riigi moodi walitsus. Mõne nädala pärast jõudis „Basilisk“ Loandos Afriika randa. Teliitsita sai minu abikaasaks. Kui meie tuhande Krongoneegrega jälle merele läksime, jätsin ma teda Loando maha, sest et mul liig kardetaw näitas olemat teda merele ligi wõtta.

Shandi käis õnnetumate orjadega väga hirmfaste ümber. Ta andis neile wähe süüa ja laskis mitu, kes kangekaelsed olivad, furnuks peksta. Selle läbi tuli mustadele uus waim ja mõnda korda katsusiwad nad oma kütkeid purustada.

Kui ma ühel pääwal omas koikas pool haiglane olin, kuulsin ma äkiste walju kära. Selle pääle paukusiwad püssid ja siis tõusis kole ulgumine. Ma arwasin kobe, et see selts musti, keda praegu laewa lae pääle jalutama oli lastud, mässamist tõstnud olivad. Ma kargasin asemelt ülesse, tõmmasin püstoli peusse ja rutatasin ülesse. Kõik oli nenda, kudas ma arwasin. Mustad tungisiwad praegu madruste kallale, kes taga laewa otsas olivad. Gsimese pilguga sain ma aru, et, kui mässajad sisselaskmise luugi juurde jõudsiwad siis kõik kadunud oli, sest laewa seest tungisiwad hääled mu kõrwumis tunnistasiwad, et all mässamine tääda oli.

Tialgi ei saa ma seda hirmust ahilate kõlinat ja häda hüüdmist unustama, mis ma sell korral kuulsin!

Ma kargasin püstol peus, luugi juurde ja käskisin madrusid julged olla. Üks suur must tungis mu kallale. Hää meelega oleksin ma tema pääle armu heitnud, aga siin maksis minu ehk tema elu ja selle pärast ei võinud ma aega wiita; pauk käis ja must langes. Teised mustad löiwad kartma ja astusiwad mõne sammuga tagasi. Sellamal filmapilgul wiskasin ma luugi kinni, kust pool tosinat musti praegu wälja tungida tahtsivad ja hüüdsin seltsimehi appi. Kui ma neid ritta astuda käskinud olin, küsijin ma: „Kus on kapten?“ Nad näitawad ühe koha pääle, mis masti lähedal were sees ojus. Shandi nähti maha löödud olemat.

„Edasi, mehed!“ ja nüüd tormasime meie kõigest jõust mustade kallale. Mõne filmapilguga oli nendest wõitu saadud; nad sawad kinni seutud ja siis lasksin ma luugi lahti teha. Laewa ruumis oli kõik kui mesipuuks keemas ja pääd tõusiwad nagu seened alt ülesse. Ma lasksin pumba toruga wet alla pritsida ja ühe korraga jäi kõik waguksi.

Kapten oli aga raskestes haawatud. Kui ta uimastusest üles ärkas, kirjistas ta wiha pärast hammuid. Hää meelega oleks ta tosinat musti ära tapnud, aga mina seisjin kõwaste selle wastu. Wihafelt waatas ta minu peäle ja ütles: „Ma

tahan sulle pea näidata, kes majas pere-
mees on!”

Mitu pääwa läksivad wana wiiji edasi. Shandi oli mustade wastu waljem ja ettemaat-
likum. Ühel homikul kuulutas waht masti
otsast laewa ja meie tundsiime pea, et see üks
Inglane oli, kes meid taga ajawat näitas.

„Bagana lugu,” ütles Shandi ja laskis
kõik purjud ülesse tõmmata, aga wõeras laew
tuli ikka ligimale ja ligimale.

„See on Inglise sõjalaew,” ütles kapten ja
pani pikksilma käest, „meie ots on käes, sest
Inglased poowad kõiki orja laewa mehi masti
külge üles.”

Meie katsusime weel ühe korra taga ajajate
käest ära pääseda, aga ükski kawalus ei tahtnud
aidata. Meie ootasime, mis tulema pidi, ja
wõtsime nõuiks oma elu nii kallist kui iial
wõimalik ära müüa.

Shandil oli terane pää ja ta leidis siin
wiimaks nõuu. Ta laskis poole tosinaid musti
alt ülesse tuua, igameest ühe waadi külge siduda
ja siis meresse lasta. Nagu põgeneja hundi eest
sagedaste riide tükka üks haawalt ümbert ära
wiskab, et seega tagaajaja aega wiita, nenda te-
gime ka meie ja iga furd õnnelikult.

Waewalt oliwad Inglased õnnetumaid näi-
nud, kui nad laewa kinni pidasivad ja neid
päästa katsusivad.

See läbi oli meil aega edasi purjutada ja

feda tegime meie nenda usinaste, et kolme tunni pärast tagaajajatest enam midagi näha ei olnud.

Meie jõudsime õnnega Nju=Orliansi, müüfime oma kaupa ära, ja wõtsime weel mitu seejugust reisi ette. Wiimaks hakkaswad Inglased meid nenda walwama, et Shandi orjade kauplemist nõuuks wõttis järrele jätta ja mererööwleks heita. Meie saime mõnda kauba laewa kätte ja meie asi läks wäga hästi. Olime meie ühes kohas mere pääl juba tüki aega olnud, siis läksime teisale ja elasime nenda kaunis julgeste ja ilma suurema kartuseta.

Kui meie ühe korra jälle Loandosse tagasi läksime, ei leidnud ma oma armast naist enam elus olemat. Sest saadik tüdinesin ma niisugusest elust ära, läksin weel ühe korra nendega ligi, põgenesin siis salaja nende juurest ära ja astusin teie teenistusesse, isand kapten. Teie tunnete nüüd minu elu lugu, mis hirmus ja furi on. Suhtumine saatis mind selle sisse, aga mu armsa naese surm kiskus mind säält jälle wälja.

Seda laewa, mis meid taga ajab tunnen ma selgeste; see on „Basilist“ ja nüüd teate teie, mis nõuu temal on. Kui ma Shandi kätte langen, siis ei ole mul mingisugust armu ega halastuse lootust. Rõige päält küsin ma teilt aga, wõite teie mulle andeks anda, et ma teid nii rängalt petnud olen?

„Mul on hale meel teie pärast,“ kostis Reader, kes kõik kõnet hoolega kuulanud oli, mul ei ole midagi andeks anda. Teie olete minu ohvitser ja sellega on asi selge. Hoidku need kelmid aga endid meie ligi tulemast. Ruda ma loodan, oleme meie pääwa tõusuga neist nenda kaugel, et nad meid enam ei näe!“

„Saame näha,“ kostis Maxwell. „Parem on ometigi kõige vastu valmistada. Ma tunnen nende mõitlemise viisi ja tahan Jumala abiga neile rohkestes pääwalu teha!“

Kolmas päätüft.

Mererööwlite ots.

Suure igatsufega ootas Maikswell ilma walgeks minemat. Udu kadus ja laialdane meri tuli nähtawale. Tüürimees ei wõinud kuskilgi laewa näha ja ta meel läks röömsaks. Korraga hüüdis aga waht: „Laew edeli pool!“

Maikswell ehmatas, weel enam aga siis, kui ta nägi, et laew täies purjus nende laewa poole tuli ja wõeras laew keegi muu ei olnud kui kardetaw „Basilisk.“ Kudas mererööwritel wõimalik oli olnud, nenda „Kulli“ lähedale jääda, oli temal aru saamata; wist pidi see kogemata juhtumise läbi tulnud olema.

Nüüd ei olnud palju aega mõtelda. Maikswelli wali wile hääl kutsus kõiki laewa laele kokku; ka kapten tuli ülesse, et näha, mis juhtunud. Readeri kulm läks kortsu, kui ta „Basiliski“ täies purjus oma laewa poole tulewat nägi.

„Mad on meie kannul!“ hüüdis kapten.

„Sellegi poolest peame meie tegema, nagu ei saaks meie nende nõuust midagi aru; meie

peame wana wiisi otse edasi purjutama. Nad tahawad pahemalt küljest meie kallale tungida."

"Aga, Summala eest," hüüdis Reader, "ma ei näe rõõmlite laewa pääl mitte üht ainust suurtüki."

"Kas teie ei näe seda suurt purju, mis pää masti all wälja lautadud on?" küsis Maxwell.

"Mis see tähendab?" kostis kapten.

"Selle purju all on üks hirmus suur suurtükk ja mehed on walmis teda kohe lahti lastma, nii pea kui puri päält ära tõmmatud saab," kostis tüürimees, "aga ma tahan neile näidata, et ma ilmaasjata nende ametit õppinud ei ole!"

Nende sõnadega läks Maxwell ühe "Kulli" suurtüki juurde ja pööris selle otja just wälja lautadud purju pääle.

"Tahate teie waenu alustada?" küsis kapten, kes ta järele läinud oli.

"Sedamaid!" kostis Maxwell.

"Aga kui te ennast petate?" ütles kapten.

"Sunnime teda esmalt oma lippu näitama."

"See ei aita midagi," kostis Maxwell, "meie wõime neid üksnes julguse läbi oma kaelast ära saada."

Weel ühe korra waatas tüürimees järele, kas suurtüki kuul otse minema pidi ja andis tuld. Wuhisedes lindas kuul "Basiliski" pääle.

Wäga arwa on kuul niisugust inet teinud, kui see, mis "Kull" waenlase pääle lastis. Sala puri käis ühest ära, suur suurtükk tuli nähta-

wale, pää-mast, kelle kõrwas ta oli, kõikus ja sest wõis näha, et ta mõnusa matsu oli saanud.

Smelik elu tõusis selle mõnusa paugu järele wõera laewa pääl, mis selgeste tunnistas, et Maxwell sugugi efsinud ei olnud.

Sedamaid rutati wankuwat masti maha wõtma ja kui see sündinud oli, „Kulli“ kallale tungima.

„Mis tahate teie nüüd teha, Maxwell?“ küsis kapten.

„Meie peame nende eest ära põgeneda katsuma,“ kostis tüürimees ja tahtis praegu käsku anda, et kõik purjud ülesse tõmmatud saakšiwad.

„Pea!“ hüüdis Reader selljamal filmapilgul, „mina wõtan laewa juhatuse ja walitsuse jälle enese pääle; ma tahan neile kelmidele näidata!“

„Urge tehke seda mitte.“ ütles Maxwell, „neil on faks furd nenda palju jõuuda kui meil. Kui nad näewad et enam midagi teha ei wõi, lasewad nad ennem laewa püssi rohuga wastu taewast, kui et nad alla heidawad.“

„Wäga hää,“ kostis kapten, „siis oleks maa pääl wiiskümmend kelmi vähem.“

Tüürimees wäänas pääd, kapten aga hüüdis: „Suurtükide juurde!“

Walju õiskamisega wõeti seda käsku wastu. Silmapilk oli kõik walmis ja pea jookšiwad kuus tule jõe „Kulli“ päält wälja. Peaaegu pooled purjud langešiwad alla rööwlite pähä. Warsti lastšiwad aga mererööwled paadid meresse, mis

tunnistas, et nende oma laew palju wiga saanud oli ja nad nüüd „Kulli“ ära wõtta tahtsiwad.

Reader katsus sedamaid selle wastu panna, aga tema kõrwas seisja Maxwell wäänas pääd.

„Üksnes ühel wiisil wõime meie endid päästa, ütles ta.

„Ja see on?“ küsis kapten.

„Kui meie rutuste põgeneme,“ kostis Maxwell.

„Sest ei tule midagi wälja,“ wastas Reader.

„Siis laske tule pritsu ülesse tuua,“ ütles tüürimees.

„Arwate teie, et meie neid meega hirmutada wõime?“ küsis kapten.

„Ei,“ kostis Maxwell, „aga witriooliga ehk lõnga õliga mida meil all laewa ruumis mitu waati on.“

Reader waatas imestledes tüürimehe pääle.

„Jah, siir,“ ütles kõneleja edasi, „kudas ma isi tean, oleks meid, kui meie rööwlite laewa kallale oleksime lätanud, selle wedelikuga wastu wõetud. Teeme meie ka sedasama; see hoiab neid meist eemale.“

„Hää,“ ütles kapten, „wõtke pritsu oma hoole alla ja katsume selle eest muretseda, et keegi neist kelmidest enam hoomist pääwa ei näe, sest Jumala eest, nemad ei ole seda wäärt, et päikesse walgus nende pääle paistab.“

Maxswell läks ära, Reader aga wöttis laewa juhatusse enese pääle.

Mereröömled olivad selle aja sees juba nenda kaugele jõudnud, kui püstoliga laska wõib. Koledamaid inimesi ei arwanud kapten weel näinud olemat. Kõigil olivad sõjariistad käes.

Paadid tulivad igast küljest laewa poole ja olivad wiimaks weel sada jalga kaugel.

„Andge tuld!“ hüüdis Reader. Sirmus kuulide sadu langes paatide pääle ja wali kisa tunnistas, et see ilmaasjata ei olnud. Üks paat langes sedamaid põhja ja tosin mereröömleid ojusiwad laenete pääl, kuna furnud ja haawatud warsti ära uppusiwad. Teised paadid wõtswad õnnetumaid eneste sisse wastu ja läksiwad jälle edasi. Jälle hüüdis „Kulli“ kapten: „Andge tuld!“ Selle korra läksiwad kuulid üle mereröömlite päade, sest et nad liig laewa ligi tulnud olivad.

Madrussed, kes suurtüčka lahti lasknud olivad, wõtswad sõjariistu kätte; enne kui aga wõitlemine algas, hüüdis üks mees kõigest jõuust: „Tuli! Tuli lahti!“

Reader ehmatas. Ta filmad waatasiwad üle laewa, aga ei wõinud kuskil tule märki näha ja nüüd saatis ta pilksid „Basiliski“ pääle. Paks suitsu pilw tõusis praegu mereröömlite laewa päält ülesse.

Kallaletungijad wõiswad wiist suurest häda ohust aru saanud olla; üks paat pööris ümber

ja tahtis „Basiliski“ juurde tagasi minna. Selle läbi jõudis ta jälle lastmise kaugusele, „Kulli“ suurtükkidest jooksis tule jõgi välja ja paat wajas mitmest kuulist trehwatud põhja.

„Hurraa,“ hüüdsiwad „Kulli“ madrusjed.

Weel ei olnud rõõmu kisa lõpnud, kui paadid laewa juurde jõudsiwad ja mereröõwled nagu kassid laewa külge mööda ülesse ronisiwad.

„Gest ära!“ hüüdis sell filmapilgul wali hääl ja Maxwell tuli pritsuga laewa äärele. „Ääre päält ära!“ hüüdis ta ja hoidis pritsu otsa nenda, et ta sellega ühest laewa otsast teisi wõis laska. Madrusjed kargasiwad mitu sammu tagasi. Umbes tosin mereröõwleid tuli laewa äärele. Korraga tungis pritsust suur witriooni oja välja laewa ääre pääle.

Wali kisa tõusis ja mereröõwled kargasiwad laewa äärelt üle pää, kaela wette. Ühe minutiga oliwad „Kulli“ küljed rõõwlitest puhtaks pühitud, kes nüüd paatid laewast eemale tõufasiwad ja „Basiliski“ poole tagasi sõudma hakkasiwad, mis juba lausa leekides oli.

„Nende ots on käes,“ ütles Reader, „ükski wägi ei wõi neid enam päästa. Sumala nuhtlus on nende pääle langenud!“

Mõne minuti pärast oliwad üle jäänud rõõwled „Basiliski“ juurde jõudnud ja katsusiwad laewa pääle ronida, aga suits ja tuli ajas neid igast küljest tagasi. Uueste tahtsiwad mereröõwled paata ümber pöörda, kui äkiste wali pauk

käis ja paks suitsu ja wee pilw hulga merd finni kattis. Kui see wiimaks kaduma hakkas, ei olnud „Basiliski“ kuskilgi näha; üksnes laewa tüfid katšivad merd. Reader kästis paata meresse lasta, et neid päästa, kes weel elus on, aga mitte ühte ei olnud leida. Kõige wägewam Sumal oli isi kohut mõistnud.

Ja Maxwell? Ta seisjis kahwatanud näuga masti kõrwas ja waatas endiste feltšimeeste furma päält. „Sumal ole nende hingedele, aga ka minu hingele armuline,“ ümises ta iseeneses. Reader läks ta juurde, andis kät ja ütles: „Teie olete minu laewa päästnud; selle pärast tahan ma unustada, mis teie enne olete olnud!“

Meljas päättyä.

Saare saladus.

Mõni tund oli mereröövlite otša leidmisest saadik mööda läinud, kui „Kull“ jälle edasi purjutama hakkas. Tuul oli paras, nenda et ta väga karmeste edasi jõudis. Alles Majiljaani väinas pidasivad vastu tuuled laewa tükki aega finni. Wimaks tuli ometi otsata Lõune meri madrustele nähtawale ja nüüd pöörti laew põhja poole.

Mitme pääwase purjutamise järele puutus neile üks järsk kalju saar filma; see oli Fernandez. Mitte ühte puud ega wõsu ei olnud ta pääl näha. Üksnes ilmarwamata hull lindusid elas sääl. Siin ja sääl olivad kaljud walged kui lumi, mõnes kohas aga jälle priunid. Reader wõttis nõuiks saart läbi waadata, kas see waewa ära pidi tasuma, guaano pärast siin finni pidada. Ta käskis paati meresse laska, andis laewa juhatusse tüürimehe hoolets ja sõudis siis saare poole.

Kui paat ärde jõudnud oli, käskis kapten feltšimehi nenda kauaks paadi juurde jääda, kui

ta isi saart järele waatas. Pikkamiste läks ta edasi. Mere linnud, kes siin pesitawad, lina-
siwad waewalt ta eest ära. Wälja firutadud
kaelaga waatawad nad uudishimulikult tema
pääle, ilma et ära oleksiwad läinud.

Wida kõrgemasse kapten saare kaljude pääle
jõudis, seda ilusamaks läks waatamine, seda
laiemaks filmaring, „Kulli“ mastid tuliwad te-
mal nagu ridwad ette. Ta wõttis pikafilma
taskust ja waatas laewa. Ta nägi madrusid
töös, kes nagu orawad mastide otsas ronisiwad
ja arwas ka tüürimeest ära tundwat, kes oma
pikafilmaga teda waatas.

Nüüd waatas ta jälle enese ette maha.
Paksud gwaano korrad katšiwad igal pool maa
pinda. Korraga ehmatas ta. Selgeste tundis
ta inimese palja jala jälgi. Ta läks nende
järele edasi, pea tuli weel teisi jälgi nähtawale,
jah, wiimaks leidis ta koguni jalg tee raja, mis
kõrgemate kaljude juurde läks. Reader läks
uudishimulikult seda teed mööda edasi, kunni
ta lõpetusel kõige kõrgema saare koha pääle jõudis.

Suure waewaga ronis Reader sinna otsa.
Kui ta ülesse sai, oli ta mitu tuhat jalga üle
mere peegle. Nenda kaugele kui ta waatas, nägi
ta üksnes ilmotšata sinakast merd, kelle pääl
„Kull“ suurem ei paistnud olemat kui pähkle
foor. Kui Reader pisut puhkanud oli, hakkas
ta kohta, mis ta ümber oli, hoolsamine järele
waatama.

Mitmes paigas olivad suured kalju serwad ja tüfid, kellest mõned koopa sarnatsed olivad. Jäljed olivad ammu juba kadunud, sest lindusid nenda kõrgel enam ei olnud. Kapten waatas mõne koopa hoolsamine järele ja leidis mitmesugusid inimese märkisid. Rest kohas oli kõige suurem koobas ja sinna läks ta nüüd. Lõune pool küljes leidis ta koopa suu; ta astus sisse ja ehmatas forraga ära.

Sammla aseme pääl nägi ta üht pool paljast wanameest pikali olewat. Suur habe, mis ta nägu kattis, ulatas kunni rinde pääle. Ta filmad olivad finni ja käed rinde pääl risti.

See wõttis mitu minutid aega, enne kui kapten järjega nii kaugemale sai, et ta surnut ilma hirmuta waadata wõis. Õnnetu wanamees pidi alles mõne nädala eest surnud olema. Puhas õhk, pime koht ja kalju seinad olivad teda terve hoidnud. Reader waatas ikka ja ikka uueste ta nägu. Sialgi, arwas ta, ei ole ta niisugust nägu näinud mis seesugust taewalikku rahu tunnistas kui sell wanal mehel. Kui ta wiimaks koopas ümber waatama hakkas, nägiwad ta filmad, mis juba pimedusega endid harjutanud olivad, tasase sileda kiwi pääl kirja olewat. Ta astus ligidamale ja sai pea aru, et koleda koha pääl elaja oma õnnetust koopa seinade hooleks oli uskunud.

Kiri oli terawate kenna karpidega pehme kiwi sisse lõigatud ja wõis selgeste lugeda, sest

ei wiim ega päikese paiste ei olnud teda kustuda mõinud. Rapten mõistis seda kirja, kelles see kirjutatud oli, väga hästi. See oli Hispaania keeli ja kudas Reader tundis, mitte ühel ajal kirjutatud. Wiimaks sai ta kirja hafatuse kätte, ja nüüd luges ta seda:

„Mina, don Silwia de Gastaado, olen lõune Hispaania maalt ja väga suurest soust. Mina, kõige wanem poeg, heitsin riigi teenistusesse ja sain Peruu maal kubeneri koha. Mul oli väga raske oma isamaad Andaluusiat maha jätta, liiategi et mul sinna pruut donna Blanka della Santello mind leinama jäi. Et meie mõlemate sugu aeg ajalt waeseks jäänud oli, lootsin ma mõne aasta pärast rikkalt Hispaania maale tagasi minna ja ennast siis armukesega jäädawalt ühendada.

See käik läks väga õnnelikult forda. Pea olin ma uue koha pääl ja kõik asi läks nenda hästi, et ma juba wiie aasta pärast kui rikas mees tagasi minna lootsin. Sumal õnnistas mu ettemõtmist palju rohkem, kui ma iial ootasin. Mitte ülekohtusel kombel, nagu mitmed minu seltjimehed, waid õiguse teel oli mul pea juba nenda palju raha, et ma sest nõuu forda saamiseks küll armasin olemat.

Ma andsin ameti käest ära, lahkusin Peruu maalt kolme kümne kolmandamal elu aastal ja hakkasin laewa „Mallorkaga“ isamaale tagasi purjutama. Kudas lugesin ma päiwi ja tundisid!

Sagedaste waatafin ma laewa pääle, mis täies purjus edasi purjutas, aga minu meelest ometi mitte kärmest küllalt! Neljateistkümnne pääwase purjutamise järele läks tuul kängemaks ja muutis ennast wiimaks koguni tormiks, nenda et laew linnu kiirusega edasi jõudis.

Rapten oli väga hääl tujul. Meie oleme seefuguses meres, kus saari ei ole ja saame juba mõne pärast Majiljaani wäina ütles ta. Lugu läks aga koguni teifiti. Järel tulewal ööl pragisesiwad korruga laewa küljed, pauk käis, nenda wali ja hirmus, et oleks armata wõinud, et maailm hukka lähab. Meie jooksiwe ülesse. Ilm oli pime, mastid langesiwad maha ja tegiwad hulgale meestele otša, maru ulgus hirmsaste ja laened tungisiwad kohisedes laewa laele.

Mitte minutid ei olnud weel walju paugu järele mööda läinud, kui laew tuhandeks tüfiks puruks läks ja wahutawad laened meid merde kiskusiwad. Mu märk kadus korruga ära. Ükste ärkasin ma jälle ja leidsin ennast selle saare rannast, kuhu mind halastajad laened toonud oliwad.

Kui homiku kätte jõudis, jäi maru soifu, aga ilmaasjata waatafin ma kas mu seltsimehi kuskil näha ei ole. Kõik oli kadunud, nii kaugele kui ma näha wõisin; midagi muud ei paistnud silma kui wahutawad laened. Oh Sumal! hüüdsin ma, sa oled mind hirmsaste nuhelnud! Missugust elu oled sa mulle walmistanud.

Kui ma esimesest hirmust pisut toibunud olin, waatafin ma seda kohta hoolsamine järele; ma ei leidnud puud ega wõsa, waid üksnes rohkestest linda ja pesasid.

Munadega hakkasin ma kõhtu täitma. Pea kahetsesin ma oma seltsimehi, keda äkiline ots siit maailmast ära wiinud oli. Oh, hirmus on üksi olla, kui meie süda inimlikku kõnet kuulda igatsseb, kui mingisugust pääsmise lootust ei ole! Pool meeletumalt olen ma sagedaste oma juuksid pääst kiskunud ja wandunud! Mõni kord näitasin ma mõistusest nõder olemat; ma läksin kaljude juurde ja tahtsin enesele otsa teha, aga midagi ajas mind ometi jälle tagasi.

Ühel õhtul tahtsin ma wiimaks ometi oma nõuu korda saata. Ma läksin kõige kõrgema, järsku kalju otsa, pigistasin filmad kinni ja sammusin äärt mööda edasi. Ükste komistasin ma wastu kiwi, ma tegin filmad lahti, nägin nüüd laialdast merd ja mis ma nägin, see pani mind rõõmu pärast hüüdma. „Laew, Laew!“ hüüdsin ma ja langesin põlweli Sumalalt andeks andmist paluma ja teda tänama.

Jah, see oli üks laew. Selgeste nägin ma ta mastisid ja purjusid ja pea ka selgeste laewa kere.

Mis pidin ma tegema, et enesest laewale märku anda? Tuld ega lippu mul ei olnud ja õõ jõudis kärmeste kätte. Ma jäin palwes põlweli Sumalat paluma ja heitlesin kõige wä-

gewamaga, nagu Jakob üksford Saaboki jõel, kunni ma wiimaks wäsinud maha langesin.

Ma ei ärkanud sest minestuse sarnasest unest enne ülesse, kui päike juba kõrges taewas oli. Silmapilk waatasin ma mere pääle, pea leidsin ma ka selle koha, kus õhtul laew oli olnud, aga oh häda, oh otsata häda, teda — ei olnud enam kuskil!

Ma olin meelt ära heitmas. Sügawas mõttes rändasin ma mõnda kuud aega oma wäikese saare pääl ümber. Wiimaks jäin ma raskeste haigeks, ma jamsisin ja olin mitu päewa nenda, et midagi ei teadnud. Kui ma wiimaks jälle ärkasin, tundsin ma kanget nälga. Ma roomasin linnu pesade juurde ja jäin, kui ma mõne muna ära sõõnud olin, furnu sarnatfelt magama; Arkades tundsin ma enesel palju rohkem jõuudu olemat."

Siin oli Robinsoni kirja taga mitu risti. Kaptin pidi tüki aega otsima, enne kui järge üles leidis. Wahe ajal hakkas õhtu kätte jõudma ja Reader ruttas nüüd, et kirjaga otsa saaks.

„Minu arwamise järele,“ luges ta edasi, „on juba rohkem kui kakskümme aastad mööda läinud. Ühtki laewa ei ole ma enam näinud, mis mind uue lootusega, aga ehk ka uue pettusega oleks täitnud. Kui sagedaste waatasin ma õhtudel ülesse kuningliku tähtes taewa poole. Siis tundsin ma, kes ma üksi ja kõigist maha jäetud olen, Sgawese ligidust ja sain trööstimist.

Jah, meil on üks Sumal! Üksikule, kannatajale avaldab ta ennast oma otsata mäega. Ma olen teda tunnud, tema ligidusest aru saanud, temaga elanud ja nüüd — ei soovi ma enam midagi, kui selle ühendusesse jääda. Kartes, et kokkusaamine inimestega mind temast lahutada võiks. olen ma teda palunud, et ta mind üksikult ja maailmast eemal surra laseks.

Ja Blanka?

Oh ärge tuletage mulle seda mitte meelde, teie mäsfavad mõtted! Olge wait, teie maa pääljed soovimised, olge wait, teie imelikud tundmised! Ammu on ta wist teise mehe naeseks saanud ehk hingab haua wilus! Tröösti teda halastaja Sumal, nagu sa mind wiletsat trööstinud olled! Pööra ka tema filmi taewa poole, nagu sa minu filmi enese poole pöörnud oled!"

Jälle oli kirja wah.

Wiimaks leidis kapten järke. Üksnes mõne sõna oli wanamees weel kirjutanud.

„Jälle on üle kümne aastad mööda läinud,“ seisfis jääl. „Ma tunnen, et mu ots ligi on. Siin ülewel kalju saare otsas tahan ma surra! Munad, mis ma jüa kokku kogunud olen, saawad mitmeks nädaliks minu nälga kustutama. Kui ma nõrgaks ja willetsaks jään, waatan ma risti tähe pildi pääle, mis ma asemelt filmidega näha wõin.

Sumal õnnistagu sind, inimese laps, kes sa kõige esmalt jelle koha pääle astud

Leiad sa mu luid, siis ära puudu nende külge; lase neid siin wiimase pääwani olla! Kui kõige wägewama hää! üks kord oma lapsi kõigest maailma otsast kokku kutsub, siis saan ma ka selle kalju saare päält üles tõusma ja nende juurde minema, keda Tall ära päästnud on."

Sügawaste liigutatud südamega oli kapten neid wiimased sõnu lugenud. Ükste kõlas pauk ta kõrwu. Teda kutsuti tagasi! ta pidi ruttama, sest midagi isiaralikku oli juhtunud.

Beel ühe korra waatas ta wanamehe pääle pani käed risti, luges lühikese palwe ja lahkus siis sest wäiksest kohast.

Shtu oli wähe ajal kätte jõudnud. Omaks imeftlemiseks nägi ta tuult waljuks läinud olewat ja nüüd ruttas ta, et nii ruttu kui võimalik, paadi juurde tagasi saaks.

Wiimaks jõudis ta sinna, aga kudas ehmatas ta ära, kui ta nägi, et seltsimehed teda maha jätnud olivad ja paati kuskil ei olnud. Ka „Kull“ oli kadunud ja Reader nägi ennast ainu üksi olemat.

„Kudas on see tulnud?“ hüüdis ta kohkudes. Hirmuga ei pannud ta tähele, et laened, mis tuul tõstis, kangeste wastu järsku ranna kaljusid löiwad ja laewal wõimata oleks olnud jäl kauem ankrus olla.

Smelikud wõtted tõusiwad kapteni päha.

„Sa oled narr olnud, et sa laewa mere-rööwle hooleks oled uskunud“, ümises ta isiene-

ses. „Ta on ju mehi meelitanud, et nad tema poole hoidma hakkasivad; nüüd on ta parajat aega leidnud ja „Kulli“ mereröömle laevaks teinud. Ah, võiks ma seda ometi kätte maksta!“

Nenda kõneles Reader ja rändas äärt mööda edasi. Bohé ajal oli ilm pimedaks läinud. Väsinud langes kapten maha. Ta arvas, et temale niisama sugune lugu tulema pidi kui Hispaanlasele. Unes nägi ta kolemaid unenäguisid. See oli kõige hirmsam õõ tema elus.

Viies päätükk.

Saarlaste kurjus.

Kui kapten unest üles ärkas, oli ilm jäenud magaseks. Uueste waatas ta mere pääle, aga „Kulli“ ei olnud kuskilgi näha. Reader läks ranna äärt mööda edasi, et teine pool saare külges waadata, kas laew kuskilgi filma ei paistnud.

Suure waewaga ronis ta kaljude otsa. Mõne tunnise käimise järele oli ta põhja poole saare randa jõudnud, aga ilmaasjata otsis ta laewa. Meele ära heitmisega heitis ta randa pikali. Müüid tundis ta õnnetuma Robinsoni tundmist ja mõtteid omast juhtumisest. Ta wandus seda tundi, millal, ta Maxwelli tüürimeheks oli wõtnud ja oma häädust, et ta, ehk se ennast küll mereröõwleks tunnistanud oli, teda tema ametisse oli jätnud.

Korraga kargas ta jälle ülesse, löi wastu otsaesist ja hüüdis: „Kudas on se ometi wõimalik, et üks ainus mees kõiki enese poole meelitada wõis! Ma ei saa seda sugugi aru, kudas see felm seda teinud on! Peaagu tuleb see mul

wõimata ette! Ja mis pidi see pauf, mis ma saare kaljude otsas kuulsin, muud tähendama, kui et paat laewa juurde tagasi minema peaks. Oh ma wilets, kudas on mind petetud! Wiletsam elu, kui iial mõelda wõib, ootab mind siin! Särgeste pean ma isfienesele süüd mõistma, et ma laewa mererööwle hoole alla uskunud olen!"

Nenda kaebas ja ägas kapten uueste, siis heitis ta randa pikali, ja wäsimus ja hinge piin lastiwad ta filmad kinni wajuda. Mõnda, mõnda tundi läksiwad mööda. Päike hakkas juba looja minema, kui Reader unest üles ärkas. Ta arwas hääli kuulnud olevat ja filmapilt seisis ta jalul. „Armuline Jumal!“ hüüdis ta; „sa oled mu palwet kuulnud!"

Praegu kargasiwad inimesed paadist wälja; ta tundis neid sedamaid; need oliwad tema mehed.

Nii pea kui need teda tundsiwad, hüüdsiwad nad „hurraa“ ja tõstsiwad mütsa. Kapten nägi Matkswelli nende hulgas ja ta kulm läks kortsu. Tüürimees sai sest aru ja waatas kimbatuses maha. Reader astus paati. Waewalt oliwad nad kalju nurga takka wälja jõudnud, kui kapten mere penikoorma maa pääl „Kulli“ nägi. Natukese aja pärast jõudsiwad nad laewa pääle.

„Tõmmake ankrud ülesse!“ hüüdis Reader. See sündis. „Pohja poole!“ lisas ta juurde ja pea purjutas laew täies purjus laialdase mere pääle.

„Tulge kajütisje minu järele, Makswell,“ ütles kapten tüürimehele.

Tükiks ajaks jäiwad mõlemad alla. Sage-
daste kuulti kapteni walju häält, wiimaks tuli Reader ülesse lastis madrusid kokku tulla ja andis neile täada, et Makswell ennast tüüri-
mehest lahti wõtnud olla. Mikspärast, sellest ei annud ta selgemat otsust.

Madruste imestlemine oli suur, mitmed oli-
wad koguni kurwad, sest Makswell oli kõigel armsaks läinud, aga kapteni wastu ei tohtinud keegi meremehe säaduse järele rääkida. Nad ar-
wasiwad seda ja teist, mis küll tüli põhjus kap-
teni ja tüürimehe wahel olema pidi, aga keegi ei wõinud sest selget aru saada. Et „Kull“
ankrud ülesse oli tõmmanud, sest pea pärast kapteni maale minekut oli kange tuul tõusnud, seda ei arwanud keegi tüli põhjuseks kapteni ja tüürimehe wahel.

Laew purjutas paraja tuulega põhja poole. Mõne nädala pärast oli juhtumine Fernandesi saarel unustatud; Makswell tuli arwa nähtawale ja hoidis ennast kapteniga rääkimast.

Wiimaks hakkasiwad Sänduitsihi saared paist-
ma. Nende suured mäed ulatasiwad pilwedeni ja oliwad väga kenad. Reader tüüris ühe lõune poolse saare juurde, et sääl wahetuse kaupa teha. Tal oli hull asju, mis saarlased väga armas-
tasiwad, nagu naeled, noad, kirwed ja saed.

Pea oli üks lahe leitud mis nii hästi woola-

mise kui ka tormi vastu varju andis ja varsti laem ankrusse pandi.

Ei wältanud kuigi kaua, kui rannas elawaks läks. Sgast küljest jooksiwad suured, tugewad saarlased kokku. Ruttu lükkasiwad nad lootsikuid wette ja siis sõudsiwad nad laewa poole, kelle ümber pea nad nagu sipelgad keesiwad. Ehk küll Reader natuke haiglane oli, tuli ta ometi laewa laelip käsks madrusid üksnes see sugusid saarlasi laewa laele tulla, kellel sõja riistu ei ole ja järele waadata, et nad midagi ei warasta. Pea kubises laewa lagi looduse tätoweeritud poegadest, kes kõiki waatafiwad, mis neil uus näitas olewat.

Ka Maxwell oli kajütist wälja tulnud ja waatas saarlasi, kes praegu pää- masti juures sõja tantsu tantsifiwad. Rapteni umbusaldus oli temale palju pääwalu teinud ja ta seisis nüüd kurwa näuga.

Korraga pandi üks käsi ta õlade pääle; ta pööris ennast ümber ja nägi ühe saarlase, kes rõõmsa naeratamisega tema pääle waatas. Maxwell arwas seda saarlast korra enne näinud olewat, aga ei teadnud ometi, kus.

„Tundma siis masja Hawait enam mitte?“ hüüdis saarlane naeratades ja nüüd teadis Maxwell, kes see mõeras oli.

Hawai ei teadnud, mis ta rõõmu pärast tegema pidi, et ta ühte wana tuttawat leidnud oli ja kõneles nüüd endise tüürimehele, kudas tema koju oli saanud. Et ta Inglise keelt

mõistis, olivad päämehed tõlkija ametit tema jaoks annud.

„Minu feltšimehed alustavad hoome wahetuse kauplemist,“ ütles ta. „Nad peavad nenda kaua ootama, kunni esimene päämees tuleb.“

Wahel ajal läks saarlaste hullamine Readeri meelest liig suureks, ta andis käsku saarlasi ära ajada ja laewa lage puhtaks teha. See ei olnud aga kerge asi. Ilma asjata katsusiwad madrusjed neid ära ajada ja lootfikutesse minema sundida. Ilka uueste tuliwad saarlased kofku ja alustasiwad tantšimist.

Hawai nägi, et madruste waewast midagi wälja ei tulnud; selle pärast läks ta neile appi, ütles saarlastele mõne sõna ja sedamaid kargasiwad nad üle ääre meresse, ojusiwad lootfikute juurde ja läksiwad rutuga maale tagasi. Ka Hawai läks paati, lubas Maxwellli wastu teisel pääwal jälle tulla ja sõudis siis kaldale.

Teisel homikul tuliwad saarlased jälle laewa pääle tagasi. See kord olivad nende lootfikud mitmesugust wahetuse kaupa täis, ka mitu päämeest olivad nende hulgas, kudas seda nende pää sulgedest ja isäralikust tätoweerimisest näha mõis.

Pea oli laew nagu suur kauba maja. Madrusjed ja saarlased pakkusiwad ühele teisele oma kaupa wahetada. Reader oli haige, ta ei wõinud täna laewa laele minna ja pidi kõik nenda sündida lastma, kudas läks. Kauplemine wältsas

pääwa looja minemiseni ja siis alles läksivad saarlased maale tagasi.

Kui päämehed mineku käsku andsivad, jäi Hawaii natukeseks seisatama; ta otsis Makswelli. Kui ta wiimaks teda nägi, läks ta rutuga tema juurde.

„Hoidge endid hoomse pääwa eest,“ ütles ta tasakeste, „päämehed on vihased, et neile kingitud ei ole antud ja kapten neid oma kajutisse kutsunud.“

Nende sõnadega kargas ta teiste järele ja pea oli ta nendega kaldal pöõfaste sees kadunud. Makswell mõtles neid sõnu järele ja mõttis nõuiks filmapilt, seda kaptenile täada anda. Ta hakkas kapteni kajuti poole minema. Enam kui ühe korra jäi ta tee pääl seisma. Tema uhkus oli ta nõuu vastu. Kapten oli temale palju südametunust teinud, ja tema häid tegusid pahadeks nimetanud. Juba tahtis ta ümber pöörda, kui üks hääl tema südames hüüdis: „Päästa oma peremest! Hoiu teda õnnetuse eest!“

Makswell koputas ukse pihta. Kapten hüüdis: sisse! ja waatas sissetulija pääle. Kui ta tüüri-
mest näinud oli, läks ta kulm kortsu ja pool pahaselt küsis ta: „Mis on teie nõudmine!“

„Kull on häda ohus,“ ütles sisse astuja.

„Kust küljest?“ küsis Reader uskmata häälega.

„Saarlased tahavad hoomet laewa kallale langeda,“ kostis Makswell.

„Tühi kõik,“ ütles kapten pilgates, „juba jälle teie ette vaatmise jutlus. Ma olen teist aru saanud, Makswell ja uskuge, ma tahan teid kohtus nuhtluse alla anda.“

Makswelli näu pääle lindas sügaw walu joon. „Siis andke kõige vähemalt jeda käsku, et madrussed hooma sõja riistu kätte wõtawad,“ ütles ta wiimaks tafaselt.

„Kes on teile saarlaste nõuu täada annud?“ küüsis Reader pilgates.

„Üks minu endistest seltsimeestest,“ kostis Makswell rahulikult, „üks saarlane, nimega Hawaii, kes nüüd siin tõlgiks on.“

„Ma saan aru,“ kostis Reader, „üks mere-röõwel, nagu teie olete olnud.“

Puna tõusis Makswelli palgesse; wõinusega jeda wõis näha, rõhus ta wastust maha; ta jäi wait ja läks kajütist wälja.

Silma pilgu mõtles kapten jeda juhtumist järele; siis ümises ta mõne wihase sõna iseneses. „Wõtku pagan,“ ütles ta, „et ma Makswelli üle õiget aru saada ei wõi; pea arwan ma, et ta kelm, pea jälle, et ta õiglane mees on. Kudas ka lugu olgu, ma tahan ometi käsku anda, et madrussed hooma nugasid riiete all peidus hoiawad ja et nad kedagi saarlast sõja riistadega laema pääle ei lasse.“

Teisel homikul tuliwad saarlased weel suuremas hulgas kui enne. Sadanded lootfikud kibi-sesiwad „Kuli“ ümber. See kord oliwad saar-

lastel pikad mantled ümber ja suured suletud pääs.

Maxswell, kes rahulikult ja tõsiselt masti äärest päält vaatas, nägi sõpra Hawaii väikeses lootsikus olemat ja väga kurva näuga. Maxswell oli püstoli tasku pannud ja nõuiks mõtnud saarlaste tegusid tähele panna. Ligi kolm sada looduse poega olivad laewa lael. Bahetuse kaup algas nagu eila ja läks kauniste edasi. Saarlased müüsiwad oma kaupa naeru hinna eest ja hakkasiwad siis jälle tantsima.

Maxswell nägi, et saarlastel mantlite all sõjariistad olivad ja sai sest aru, et neil hääd nõuu ei olnud. Hawaii astus tema juurde.

„Massa peama sedamaid laewa päält minema,“ ütles ta tasakeste. „All on lootsik, mis woolamine isienesest homiku poole teise saare lähedale ajab, kus üks walaskalade püüdjate laew ankrus on. Minu seltsimehed ei saama massale paha tegema.“

„Mis nõuu on neil siis ees?“ küsis Maxswell.

Hawaii tõstis õlasiid. „Tunni ajaga on kõik walged mehed surnud,“ ütles ta.

Nii pea kui ta seda ütelnud oli, kadus truu saarlane seltsimeeste hulka, Maxswell aga läks taha laewa otsa ja vaatas trepi pääle, mis kapteni kajutisse wiis. Siit vaatas ta saarlaste tegu. Iga silmapilguga läksiwad saarlased ülemeelilemaks. Mõned hakkasiwad mõimusega

wõerast omadust ära wõtma. Suba hakati mõlemilt poolt sõnadlema.

Weel ei näitnud esimesel päämehel paras aeg tulnud olwat; ta käs kis mehi filmapilk asju tagasi anda, mis ka sedamaid sündis. See läbbi lõppes tüli; madrussed jäiwad rahule ja ei näitnud midagi kartwat.

Ometi liig pea pidiwad nad oma st rahu unest üles äratatud saama. Päämees last kis mantle maha langeda ja wilistas waljuste. Rudas muutis see korraga kõik teisjeks! Saarlased kargasiwad äkiste kui waritsewad tiigred püsti. Mantled langesiwad maha, praegu kaubeldud noad tõmmati peusse ja nüüd tungisiwad saarlased kohkunud Eürooplaste kallale. Wihane wõitlemine algas sedamaid. Esimese kallale tungimisega leidis peaaegu pool osa mehi otja, teised aga tõmmasiwad julgeste noad peusse ja kargasiwad wastaste kallale.

Werise südamega nägi Makswell nende otja tulewat; ta hüüdis kõue häälega, et nad endid waenlastest läbbi lööwad ja tema juurde tulewad; üksnes kolmel läks see forda; waenlasi oli liig palju ja kui ka igamees neli ehk wiis surmas, siis ei olnud ometigi wõidu pääle mõeldagi.

Nendel kolmel madrustel, kes tema juurde jaiwad, andis Makswell käs ku luuka finni panna ja laetud püss ja kätte wõtta. Sellj samal filmapilgul tungis aga pool tosinaid saarlasi Makswellile.

welli kallale. Esimese pauguga pöörutas ta esimese maha ja mõistis oma püsfi laadi nii hästi tarvitada, et teised taganesiwad ja madrustel wõimalik oli luuka finni panna.

Pea aga tungisiwad saarlased uueste tema kallale. Nüüd hakkas Maxwell taganema. Sell filmapilgul aga, kui ta pahema käega trepi ust finni tõmmata tahtis, pisteti temale noaga wälja firutadud käe sisse, mis nüüd nõrgalt maha langes. Maxwell oli suures hädas. Suba tahtiswad saarlased trepi pääle tungida, kui äkiste kolm püsfi pauku kõlasiwad ja kolm saarlast oma were sees ojusiwad, teised aga kargasiwad ulgudes laewa pääle teiste sekka taggasi.

Nüüd läks Maxwellil suure waewaga forda ust finni panna. Pääsnud madrusted kandiswad teda kapteni kajütisje, kes praegu woodist wälja roninud oli. Reader sai pea aru, et laew saarlaste wõimuse all oli, aitas haawa finni siduda ja andis temale kät.

Oh! Maxwelli haaw küll palju werd jooksnud oli, wõttis ta ometi jõuudu kofku ja ütles, kui laewa lae päält kirwe hoobid ta kõrwu kõlanud oliwad: „Kad raiuwad mastid maha ja teewad laewa wrafiis! Meie peame neid ära ajama!“

Kad ruttasiwad ülesse ja nägiwad oma hirmuks, et mastid juba wiltu wajuma hakkasiwad.

„Mu laew on kadunud!“ õhtas Reader.

„Meie peame kõik katsuma, et teda päästa võime!“ hüüdis Maxwell.

Nende sõnadega võttis ta püsfi kätte, teised tegivad sedasama ja nüüd hakati mäsfajatele saarlastele tuld andma. Täi aega panivad nad vastu, viimaks kadus neil aga lust ära; nad ruttasivad laewa päält ära ja sõudsid saare poole tagasi.

Kuues päätükk.

Kätte maksmine.

„Null“ oli nüüd küll waenlastest pääsnud, aga pea sai Reader aru, et ta kadunud on. Mästitid wankusiwad süia ja sinna ja ähwardasiwad igal filmapilgul ümber kufuda, nagu joobnud; purjud oliwad suuremalt osalt katki lõigatud ja kui ka järelejääjad kõik jõuudu oleksiwad kokku wõtnud, ei oleksiwad nad ometi ankurt ülesse tõmmata wõinud. Rapten soowis enesele surma. Ta kahetses oma mehi, kes nenda äkilist otsa oliwad leidnud.

Surnud wijsati merde, tehti laewa lagi puh-
taks ja oodati hirmuga öö tulemist. Laewa laele ei wõinud jääda, sest kõige wähem tuule oog oleks neid ümber wijsata wõinud ja selle pärast istuti wahel ruumis püssid käes.

Ulm oli juba pimedaks läinud, paks udu kattis kallast, kui tasased aeru sõudmised laewa poole tuliwad.

„Maksa Maxwell!“ hüüdis üks hääl.

„Siin ma olen,“ kostis Maxwell tasakeste.

„Laskma massa ennast kōit möōda maha, ma tulema teid päästma,“ ütles Hawai, kelle keha nüüd lootfikust nähtawale tuli.

„Tānan, tānan,“ kostis Maxwell, „mina seisjan oma elu rajal; aga siin on weel teisi mehi; tahad sa neid päästa?“

„Ma olema üksnes massa Maxwelli pärast tulnud,“ ütles Hawai kurwalt.

„Kuule mind, Hawai,“ ütles Maxwell, „ma tahan sind omaks kõige paremaks sõbraks nimetada, kui sa neid sinna saarele wiid, kus walaskalade püüdjate laew ankrus on. Tahad sa?“

„Ma tahan,“ kostis Hawai, „mikspärast tahtma aga massa siia jääda? Homiku, kui päike tõuseb, tulewad mu seltsimehed tuhande kaupa laewa purustama ja lõhkuma.“

„Hää küll,“ kostis Maxwell puigeldes, „ma annan seltsimehi sinu hooleks; kas sa wiid neid sinna?“

„Jah, massa!“ kostis Hawai.

Mõne minuti pärast roniswad neli meest Hawai lootfikusesse; kõige wiimane neist oli kapten; wies jäi aga laewa pääle waatama.

„Tulge Maxwell,“ ütles Reader.

Maxwell ei wastanud midagi.

„Rutake,“ hüüdis kapten, „laewast ei saa ometi midagi enam!“

„Sumal olgu teiega!“ kostis Maxwell ja kadus ära.

„Mis see oli?“ hüüdis Reader imestledes.

„Massa Maxwell tahtma surema,“ kostis Hawaii kurwalt, „aga ma tahtma teda päästma katsuma.“

Nende sõnadega lükkas ta lootsiku äärest ära, mis nüüd wee woolamine ja sõudmine rutuste edasi ajasivad.

Enne kui koit algas jõudsidwad põgenejad Hawaiist tähendadud saarele. Hawaii laskis neid maale ja pööris siis lootsiku ümber, et, kudas ta ütles, massa Maxwelli päästa.

Rudas püüdis ta kõigest jõuust laewa juurde tagasi saada! Higi tilgad woolasivad ta otja päält maha ja tõeste hakkasivad ka vastu homikut laewa mastid paistma. Ta jõudis ligimale ja ligimale. Juba läks kaldal kõik elawaks. Sadanded lootsikud hakkasivad laewa poole minema. Hawaii teraw film nägi laewa lae pääl sõpra seiswat. Juba hakkasivad saarlased laewa külge mööda ülesse ronima. Hawaii nägi, et sõber pikkamiste ära kadus. „Ta lähab wist kohegile warjule,“ hüüdis ta, „küll ma teda weel päästa wõin!“

Sadanded saarlasi tantsisivad pea laewa lae pääl. Weel ei julgenud keegi laewa sisse tungida. Hawaii õiskas juba rõõmu pärast.

Ühe forraga tõusis aga laewa päält suur tule joon taewa poole, mis pääle nenda wali pauk käis, et Hawaii lootsiku sisse kuffus. Umbes weerand tunni oli ta uimaselt pikali, siis tõusis ta ülesse ja waatas, kus laew olema pidi. Seda

ei olnud kuskilgi enam näha; üksnes laewa tüfid ja inimeste kehavad katsivad wee pinda.

Hirmu wärinaga pööris Hawai lootsiku ümber ja pisarad woolasivad ta filmist, kui ta ennast walmis pani isa maad uueste maha jätma. Mõne tunni pärast oli ta sinna saarele jõudnud, kus ta laewa mehi maale oli lastnud. Ta jutustas neile, mis sündinud oli ja isiäranis kapten oli nenda liigutabud, et ta sõnu ei leidnud oma walu üles tunnistada.

Hawai wiis Eurooplasi õnnega walaskalade püüdjate juurde, kus neid lahkestest wastu wõeti. Selle laewa kapten wiis neid mõne pääwa pärast St. Frantsisko, kus Hawai teenistusesse heitis, Reader aga oma rahaga, mis ta „Kulli“ päält ära päästnud oli, uue laewa ostis ja sellega sinna tagasi pööris, kus „Kull“ hukka läks. Tal läks korda mitu randa läinud asja ära päästa. Mõne kuu pärast purjutas ta Euroopa maale tagasi, aga ei unustanud seda üialgi ära, et tema süüdlaseks arwamine Matzwelli enesele surma otjima oli pannud.

